

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Articulus VI. vtrum esse caput Ecclesiæ sit proprium Christo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

sua suæ virtutis ad alios. Et similiter omnis actio illius est sufficiens ad perficiendum alios; at vero Adam non habuit ex intrinseca suæ personæ conditione, ut peccatum eius esset peccatum totius naturæ, seu quatenus ex peculiari lege & pacto Dei acceperat illud peculiare præceptum veluti nomine totius naturæ: & tanquam principium totam illam in se continens, & ideo illa transgressio fuit, ut ita dicam, capitalis, non tamen omnis alia. Reliqua argumenta clara sunt.

ARTICVLVS VI.

Verum esse caput Ecclesie sit proprium Christo.

57.
Infra art.
7. c. Et Ge.
vi. q. 19. ar.
4. c. Et 1.
Cor 11. cor.
13.

Diximus sic proceditur. Videtur, quod esse caput Ecclesie non sit proprium Christo. Dicitur enim primo Regum. 15. Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribus Israel factus es. Sed vna est Ecclesia in nouo & veteri Testamento. Ergo videtur, quod eadem ratione aliquis alius homo præter Christum poterit esse caput Ecclesie.

2. Præterea, Ex hoc Christus dicitur esse caput Ecclesie, quod gratiam influit Ecclesie membris. Sed etiam ad alios pertinet, gratiam alijs præbere: secundum illud Ephes. 4. Omnis sermo bonus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus est ad adificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Ergo videtur, quod etiam alij quam Christo competat esse Ecclesie caput.

3. Præterea, Christus ex eo quod præest Ecclesie, non solum dicitur caput, sed etiam Pastor & fundamentum Ecclesie. Sed non sibi soli Christus retinuit nomen Pastoris secundum illud. 1. Petri 5. Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorie coronam. Nec etiam nomen Fundamenti, secundum illud apocalyp. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim: ergo videtur, quod nec etiam nomen capitis sibi soli retineatur.

Sed contra est quod dicitur Colos. 2. Caput Ecclesie est, ex quo corpus per nexum & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei. Sed hoc soli Christo conuenit. Ergo solus Christus est caput Ecclesie.

Respondetur dicendum, quod caput in alia membra influit dupliciter. Vno modo, quodam intrinseco influxu: prout scilicet, virtus motiua & sensitiua, à capite derivatur ad cetera membra. Alio modo secundum quandam exteriorum gubernationem: prout, scilicet, secundum visum & alios sensus, qui in capite radicanter, diriguntur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratie, non est ab aliquo, nisi à solo Christo: cuius humanitas ex hoc, quod est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi. Sed influxus in membra Ecclesie, quantum ad exteriorum gubernationem potest alijs conuenire. Et secundum hoc aliqui alij possunt dici capita Ecclesie: secundum illud Amos 6. Optimates capita populorum. Differenter tamen à Christo: primo quidem quantum ad hoc, quod Christus est caput omnium eorum, qui ad Ecclesiam pertinent, secundum omnem locum & tempus ad statum: alij autem homines dicuntur capita secundum quadam specialia loca, sicut Episcopi suarum Ecclesiarum: vel etiam secundum determinatum tempus, sicut Papa est caput totius Ecclesie, scilicet tempore sui pontificatus: & secundum determinatum statum, prout, scilicet, sunt in statu viatoris. Alio modo, quia Christus est caput Ecclesie propria virtute & auctoritate. Alij vero dicuntur capita, in quantum vicem gerunt Christi secundum illud secundo Corinthiorum secundo. Nam & ego quod donauimus, si quid donauimus, propter vos in persona Christi.

A sit: & secundum illud secunda ad Corinth. 5. Pro Christo legatione fungimur, tanquam DEO exhortante per nos.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud intelligitur, secundum quod ratio capitis consideratur ex exteriori gubernatione: prout dicitur Rex caput regni sui.

Ad secundum dicendum, quod homo non dat gratiam interius influendo, sed exterius persuadendo ad ea, quæ sunt gratie.

Ad tertium dicendum, quod sicut Augustinus. * dicit super Tract. 4. Ioann. Si præpositi Ecclesie Pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnus membra pastoris: & similiter alij possunt dici fundamenta & capita, in quantum sunt vnus capitis & fundamenti membra.

B Et tamen sicut Augustinus ibidem dicit, * pastorem esse debet membris suis, ostium verò nemo nostrum se dicit: hoc sibi ipse proprium tenet. Et hoc ideo, quia in ostium importatur principalis auctoritas, in quantum ostium est, per quem quod omnes ingreditur in domum: & ipse solus Christus est, per quem accessum habemus in gratiam istam, in qua stamus. Per alia verò nomina prædicta potest importari auctoritas, non solum principalis, sed etiam secundaria.

COMMENTARIVS.

Hæc quæstio, ut ex superioribus constat, solum mouetur de influenza capitis, nam de duabus alijs conditionibus, satis ex superioribus constat inueniatur esse in Christo proprio quodam & singulari modo: & ita D. Tho. in hoc articulo solum de influenza responderet.

b Dicitur igitur, internam gratie influentiam esse propriam Christi capitis, externam verò, quæ est per gubernationem seu iurisdictionem, interdum communicari alijs secundum quandam capitis participationem. Quæ distinctio difficultate non caret, nam si est sermo de influxu externo eiusdem perfectionis, & excellentiæ cum influxu ipsius Christi, hoc modo nullus habet influxum capitis, nisi Christus: si vero sit sermo de influxu participato, & dependente à Christo, sic etiam internus influxus gratie communicatur alijs, nam remissio peccatorum ad hunc influxum pertinet, & hæc sacerdotibus communicatur. Respondetur primò, sermonem Diui Thomæ esse præcipue de influxu gratie, quæ est per modum meriti, & redemptionis, hic enim est, qui proprie conuenit in Christum, ut est caput Ecclesie, & hic non communicatur alijs, qui aliquam rationem capitis participant. Deinde potestas regendi Ecclesiam, quæ communicatur alijs, qui aliquo modo sunt capita, licet sit inferior potestate Christi, & ab illa manans, tamen in suo genere est propria, & quasi principalis, sicut potestas, aut virtus causæ secundæ, vel sicut potestas regia & dominiatiua, est in suo ordine propria, & principalis, quamuis à Deo deriuetur: & ideo per hanc potestatem vere constituuntur Pastores Ecclesie, superiores, & veluti capita in suo genere, quoad hunc influxum externum: at vero potestas influendi gratiam vel dandi remissionem peccati, omnino est quasi instrumentaria, & ideo non censetur proprie exerceri à ministro ut capite, sed vt ab instrumento ipsius capitis: Christus vero habet potestatem hanc tanquam caput, quia licet eius humanitas non possit gratiam efficere nisi ut instrumentum Verbi, tamen nihilominus hoc illi est debitum ratione suæ excellentiæ personalis, & propter suum infinitum meritum: & ideo est veluti causa principalis huius influxus, ut quæstione 13. explicabitur.

DISPV.

DISPUTATIO XXIII.

De dignitate & gratia capitis, quæ est in Christo.

In hoc loco tractanda essent omnia, quæ sub hac metaphora capitis comprehendere possunt, oportet quæstiones multas, quas D. Thom. in sequentibus tractat, huc reuocare: quia (vt diximus) hoc nomine præcipue indicatur potestas superioris ad influendum in omnes eos, qui sunt veluti partes eiusdem corporis mystici seu politici; vnde in præsentī materia ad dignitatem capitis Christi pertinere potest potestas ferendi leges, condendi Ecclesiam, illuminandi, sanctificandi, &c. Et ita sub dignitate capitis continentur nō tantum dignitas Redemptoris & Sanctificatoris, sed etiam dignitas Sacerdotis summi, Regis, Legislatoris, Doctoris, & si quæ sunt alie similes. Hoc verò loco non agimus de dignitate capitis Christi sub tota hac amplitudine, sed solum in ratione Sanctificatoris, seu Iustificatoris, quia solū agimus de hac dignitate in ordine ad gratiam Christi explicandam. Quia verò hæc quæstio hoc sensu explicata, omnino pendet ex cognitione meritōrum Christi, ideo ne materias confundamus, breuissimè illam expediemus, duo tantum explicando: scilicet hæc dignitatem conuenire Christo respectu omnium creaturarum, eo modo quo illæ sunt capaces effectus huius potestatis: & quæ sit gratia, quæ Christo vt capiti conueniat.

SECTIO I.

Verum Christus sit totius vniuersi caput, præsertim hominum & Angelorum.

Sensus quæstionis est de Christo homine, vt homo est, seu secundum humanitatem specificatiue, vt aiunt, id est, an in ipsa humanitate habeat hanc dignitatem, & per eam munus capitis exerceat; de quæ tres sententiæ referri possunt. Prima affirmat Christum esse caput hominum tantum non Angelorum nec aliarum creaturarū. Ita Altiſſod. li. 3. sum. tract. 1. ca. 4. quæst. 2. Gab. indicat in 3. distinct. 13. artic. 3. dub. 2. vbi dicit Christum vt hominem non esse caput Angelorum, nisi quoad excellentiam & perfectionem gratiæ. Idem tenet Driedo tractat. 2. de Capiti. & redemp. gene. human. cap. 2. par. 3. artic. 5. proposit. 4. fol. 51. Soto. in. 4. distinct. 49. quæstion. 4. artic. 2. in fine, cui sententiæ videtur fauere multi Patres, qui vbiunque Paulus dicit Christum esse caput hominum & angelorum, explicant, hominum esse caput secundum humanitatem, angelorum verò secundum diuinitatem, quos infra adducam. Fundamentum verò huius sententiæ potest esse duplex. Primum, quia Christus vt homo non est eiusdem naturæ cum angelis, caput autem debet esse homogeneum. Secundum, quia Christus non meruit gratiam angelis. Secunda sententia est, Christum esse caput omnium hominum & angelorum, quia in omnes potest influere gratiam vel supernaturalē aliquod donum: non verò aliarum creaturarum, quia illæ non sunt capaces huius influxus. Hæc videtur esse D. Thom. sententia in his articulis, nam primam illius partem aperte docet, secundam verò satis indicat articulo secundo ad 2. Idem Alexand. Alenſ. 3. part. quæstion. 1. 2. m. 2. artic. 1. & alij doctores in 3. distinct. 13. Ricard. artic. 2. quæstion. 3. Paul. quæstion. 1. artic. 3. Durand. quæstion. 2. Turrecrem. lib. 1. sum. Ecclesiast. ca. 45. & sequentibus. Tertia sententia est, Christum esse caput non solum hominum & Angelorum sed etiam creaturarum omnium. Hanc late tractat Galat. li. 7. de arcanis catholice veritatis, cap. 2. & sequentibus & Catherin. lib. de eximia Christi prædestinat. quibus fauere videtur Orig. hom. 2. in Psal. 36. col. 2. dicens, Christum cuius omne hominum genus imo fortasse totius

A creaturæ vniuersitas corpus est, &c. Et Hilār. in libri de Synodis vbi ex Concilio Sirmienſi refert, Christum esse caput omnium, caput autem Christi esse Deum. Quod necessario videtur intelligendum de Christo homine, nam Christus, vt Deus, licet habeat principium scilicet patrem, non tamen potest dici caput eius, cum non sit quid perfectius.

Dico primo, Christum esse caput totius Ecclesiæ, quæ ex hominibus constat, siue in terra militantis, siue in celo regnantis. Hæc conclusio est de fide, probatur ex Paul. ad Ephes. 1. *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Vbi constat sermonem esse de Christo homine, præmittit enim, *Suscitans eum a mortuis, & constituens ad dexteram suam in caelestibus, & omnia subiecit sub pedibus eius:* Christus enim non vt Deus, sed vt homo susceptus est, & illi B nō tantum vt Deo (quod iam per se habebat) sed etiam vt homini omnia subiecta sunt. Vnde Anſ. non incommode ibi inquit, significatam esse humanitatem, quia sicut pes, inferior pars corporis est: ita humanitas est inferior Christi natura. Ac denique Ecclesia non dicitur corpus Christi vt Dei, sed vt hominis, ergo similiter Christus est caput eius, non tantum vt Deus, sed vt homo, vnde c. 4. *Veritatem facientes in charitate, crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus, &c.* 5. *Vt caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ, ipse Saluator corporis eius, &c.* Et ita interpretantur hæc loca Chrysostom. Hierony. Ambrosii. Theodoret. Theophylact. & alij Patres. Simile. Hilār. est illud ad Colos. 1. *Et ipse est caput corporis Ecclesiæ.* Theodoret. quem locum tractans Hilār. 8. de Trinit. sub fine, inquit, *Ob dispensationem corporis nostri ipse est caput, & idem docet Basilius lib. de Spirit. sanct. cap. 5. Augustin. optime præfatione ad 2. enarrationem Psalm. 29. & ad Psalm. 139. & serm. 50. de Verbis Dom. & epist. 50. in fine & 57. in fi. vbi ait: aliter habitare Deum in Christo vt in capite, & aliter in cæteris membris, & libr. 1. de Trinit. c. 12. dicit Christum secundum formam serui esse caput Ecclesiæ. Ratio verò est quam supra circa artic. 1. Diu. Tho. explicatam reliquimus. Et potest confirmari ex Paulo 1. ad Cor. 12. & 2. alijs locis, vbi Ecclesiam dicit esse vnum corpus habens diuersa membra, quorum diuersa sunt munera seu ministeria: ergo oportet, vt hoc corpus vnum habeat caput, non tantum quasi extrinsecum, quod est Deus, sed etiam veluti intrinsecum, & quasi homogeneum, hoc autem non potest esse nisi Christus, qui inter omnia huius Ecclesiæ membra eminet, & in omnia influit. Dices. Pari ratione posset dici cor Ecclesiæ, quia etiam cor influit, & est membrum principale. Respondetur. Quamquam concederetur totum, non esset magnum inconueniens, negatur tamen consequentia cum D. Thom. artic. 1. ad 3. quia cordis influentia est occulta & inuisibilis, & ideo in Ecclesia potius Spiritui sancto accommodatur, caput autem habet eminentiam inter alia membra & influentiam magis visibilem: & ideo hæc metaphora magis accommodatur Christo homini, qui in natura assumpta est caput visibile. Sed obieciēs, quia Christus, vt homo, non habuit sufficientem vim ad influendum in alios; ergo vt sic non potest esse caput. Antecedens patet, tum quia alijs omnes homines haberent hanc vim: tum etiam quia sola humanitas non potest esse principium tam perfecti meriti. Respondetur non esse sermonem de Christo vt homine reduplicatiue, sed specificatiue. Vnde non excluditur dignitas suppositi diuini, sed illa est veluti radix huius dignitatis, quæ in humanitate & per humanitatem exercetur.*

Et ex hac conclusione inferitur: Christum esse caput omnium hominum qui recipiunt, vel possunt recipere influxum eius, vt circa artic. 3. satis explicatum est, & quia omnes homines pro aliquo saltem tempore sunt in statu in quo possunt recipere hunc Christi influxum, ideo simpliciter omnium illorum

*Christus jo-
lum in hac
vita est ca-
pit. repro-
batur, per
petuo in me
prædestina-
torum.*

caput est: aliquorum quidem solū ad tempus, quā-
diu in hac vita degunt, scilicet reproborum, aliorū
verō perpetuo, scilicet prædestinatorū, quamuis ipsi
non semper illi eodem modo coniungantur: aliquā-
do enim sunt membra illius viua, aliquando mor-
tua, donec ad statum patriæ perueniunt, ubi perfe-
ctissime illi coniunguntur.

Sed dubitari hic potest primò de infantibus, qui
in vteris matris moriuntur, quia illi nunquam vi-
dentur esse membra Christi, non enim postquam
moriuntur ut supra dictum est, nec verò dū viuunt
in vtero matris, quia etiam ibi non possunt reci-
pere influxum à Christo capite. Hoc dubium tangit
grauem difficultatem, alienam verò ab hoc loco, &
in materia de baptismo vel de prædestinatione dis-
putandam. Ideo breuiter dico, statim a homo in-
cipit viuere etiam in vtero matris, posse dici mem-
brum Christi, quia per se loquendo potest recipere
influxum eius, quamuis per accidens interdum im-
pediatur: aliqui etiam in vtero sanctificati sunt per
merita Christi, & aliqui etiam, præsertim prædesti-
nati, recipiunt aliquod auxilium per specialem pro-
uidentiam saltem medijs parentibus, hoc ergo satis
est, ut Christus vere sit eorum caput.

Secundò dubitari potest, an Christus sit vel fue-
rit caput Adæ pro statu innocentie. Nonnulli enim
Thomistæ negant. D. Tho. autem ar. 3. expressè dicit
Christum esse caput omnium hominum accipien-
do generaliter secundum totum tempus mudi, sub
hoc vero tempore includitur etiam Adam in statu
innocentie, & est expressa sententia Aug. cuius ver-
ba statim referam. Dico igitur etiam in eo statu fuisse
Adam membrum Christi, quia tunc habuit fidem
eius ut supra q. 1. ar. 3. latè ostendi.

August.

a Concilio.

Paul.

Hieron.

August.

Hilar.

August.

Dico secundo, Christus ut homo etiam est caput
angelorum. Hanc docent Theologi supra in opinio-
ne secunda citati. Et probatur primo eisdem testi-
monijs citatis ex Paulo, præsertim ad Eph. 1. vbi di-
cit Christum esse constitutum caput super omnem
Ecclesiam: ita enim legit nostra Vulgata Latina, &
frequentius Latini expositores, & Gregor. hom. 7. in
Ezech. Igitur si super omnem Ecclesiam, ergo super
angelicam & humanam, vel super totam vniuersa-
lem Ecclesiam ex Angelis & hominibus constantē,
ut manifestè ibi exponit Hier. Præterea ad Colos. 2.
Estis, inquit, in illo repleti, qui est caput omnis principatus,
& potestatis, & c. aperte loquitur de Christo homine
in vtroq; loco, ut in superioribus præsertim disp. 5.
satis ostensum est. Tertiò, est hæc communis senten-
tia patrum, Aug. concione tertia in Psal. 36. inquit,
Caput nostrum Christus est, corpus capitū illius nos sumus,
nunquid soli nos? Et non etiam illi, qui fuerunt ante nos? Om-
nes qui ab initio seculi fuerunt iusti adiuncti etiam legio-
nibus, & exercitibus Angelorum, ut illa vna diuina fiat sub
vno Rege, & vna prouincia sub vno Imperatore. Hil. Psal.
139. circa illa verba, Caput circūitus eorum, ut in omni-
bus, inquit, Sanctus caput Christus est, ita omnibus in quibus
caput diabolus est. Et similia habet Aug. in expositione
eiusdem Psal. circa illa verba, Qui cogitauerunt sup-
plantare gressus meos, & c. Vnde potest sumi confirma-
tio, nam demon. eo modo quo est caput malorum,
non tantum est caput malorum Angelorum, sed etiam
malorum hominum, ergo multo magis Chri-
stus non tantum est caput bonorum hominum, sed
etiam Angelorum.

Ratio verò est, quia ex Angelis & hominibus vna
Ecclesia, quæ est veluti vna spiritualis respublica,
constituitur, sed huic Ecclesie toti Christus præest,
& potestatem habet super omnia membra illius, er-
go est caput omnium, tam Angelorū, quam homi-
num. Maior receptissima est, ut constat ex Hierony-
mo supra, & August. in Ench. ca. 56. & collatione 3.
contra Donat. Et in eius confirmationem nonnulla
congerit Turrian. lib. 2. de dogmat. character. nō lon-
ge à principio, ubi adducit canonem Concilij Ni-

A ceni dicentis, vnam esse Ecclesiam in coelis & in ter-
ra. Hinc etiam Sancti frequenter dicunt, homines
assumptos esse ad sedes Angelorum reparandas, ve-
potè vnum cum eis regnum, vnamq; Ecclesiam cō-
ponentes. Minor etiam est certa, nā in primis per se
se maxime decet, ut vnum politicum corpus vnum
habeat caput à quo regatur, ut August. citatis ver-
bis egregie declarauit, & alia similia refert Turria-
nus supra ex Theophane, Episcopo Niss. Deniq; est
hoc maxime debitum Christo Domino, & humani-
tati eius, tum ratione vniōis, tum ratione infini-
torum meritorum. Tandem probatur ex ipso vsu
nam in primis Angeli obediunt Christo, & sunt mi-
nistri eius, vnde in Euangelio legimus illi ministras-
se, & Paul. ait, Omnes estis administratores spiritus propter
eos, qui hereditatem capiunt salutis: in hoc autem mini-
sterio Christo homini parent, qui est nostræ salutis
author, & totius Ecclesie gubernator. Vnde D. Th.
infra quæst. 56. artic. 6. dicit Christum iudicaturum
Angelos, saltem quoad ea quæ pertinent ad guber-
nationem Ecclesie. Deinde Christus homo illumina-
nat Angelos, ut Theologi fatentur cum Dion. 7. cap.
de cœl. hierar. Deniq; quod illis meruerit gratiam,
& gloriam, & consequenter quod in illis habeat per-
fectum influxū capitis in genere gratiæ ostendimus
infra qu. 19.

Sed contra, nam August. in Enchirid. cap. 56. so-
lum dicit Christum esse caput Ecclesie, quæ est in
hominibus. Sed hoc difficultatem non habet, quia
licet Aug. ibi hoc tantū affirmauerit, non tamē a-
liud negauit, quod alijs locis expresse asseruit, ut vi-
dimus. Maior difficultas est in Chrys. homil. 1. super
ad Eph. 1. circa finem, quem Theophylact. sequit-
ur, qui exponunt Christum esse caput hominum, &
Angelorum: hominum secundum carnem. Ange-
lorum verò, ut est Deus Verbum. Vnde quod ibi di-
cit Paulus Christum datum esse caput super omnem
Ecclesiam, intelligunt de Ecclesia hominum, quæ om-
nis Ecclesia dicitur, vel propter parciales Ecclesias
vel propter illam, quæ ex Gentibus, & Iudæis con-
gregatur. Quanquam alij non legant super omnem
Ecclesiam, sed super omnia Ecclesie, id est, super om-
nia Ecclesie membra: vel certe dicitur datus ca-
put Ecclesie super omnia, id est, ut omnibus bonis
eam repleat, ut Anselm. exponit. Denique quod ad
Colos. 2. dicitur Christum esse caput principatum,
& c. de Christo ut Deo ab eisdem Græcis exponitur.
Respondetur, propter huiusmodi testimonio, & ex-
positiones conclusio non est de fide, est tamen mul-
to probabilior propter ea, quæ adduximus. Et for-
tasse Chrysostom. non intendit negare, Christum esse
caput Angelorum, in humanitate ipsa, sed assignat
causam propter quam est eorum caput, scilicet quia
est Deus. hominum enim potest esse caput, etiam si
tantum homo esset, quamuis non tam perfecte, &
proprie sicut modo est: respectu verò Angelorū cum
natura humana sit inferior illis, eleuata est ad digni-
tatem capitis solum ratione diuinæ naturæ, seu per-
sonæ infinitæ illi coniunctæ.

Dico tertio, Christus aliquo modo dici potest ca-
put creaturarum omnium, non verò eo modo quo
Angelorum, & hominum. Prior pars declaratur
breuiter ex illo ad Colos. 1. vbi Christus dicitur,
Primogenitus omnis creature, quia dignitate, & propin-
quitate ad Deum antecedit omnes, nam & in men-
te & voluntate Dei fuit primus omnium, ut supra
quæst. 1. ar. 3. ostendimus, & perfectione etiam ac di-
gnitate primus est, ut per se constat. Quod verò ad
influentiam attinet, quidam existimant Deum per
humanitatem Christi & ob illius merita influere in
res omnes ipsum esse, & naturalem perfectionem.
Sed non est hoc verisimile, nec probabili funda-
mēto niti potest: quia si intelligatur de influxu phy-
sico, non est cur fingamus, Deum per humanitatem
conseruare res omnes, aut ad omnium actiones cō-
currere.

Paul.

D. Thom.

Dionys.

August.

Obiect.

viuunt.

Chrys.

Theophyl.

Paul.

Anselm.

a Concilio.

Paulus.

Auguf. eurrere, quia hoc nec pertinet ad dignitatem assumptam humanitatis, nec est necessarium ad manifestationem nominis Christi, ut dicitur questione 13. Si vero sit sermo de influxu per modum meriti, solum meruit, quæ ad sanctitatem, vel beatitudinem pertinent, aut conferunt: nam hæc sunt bona, ad quæ merita ordinantur, non ad naturalia bona, ut talia sunt, unde Augustinus, epist. 105. circa med. Meruit, inquit, nobis Christus, ut in se, esset, non ut homines, vel liberaret, ut in se.

Quæstio Solum ergo potest dici Christum influere in res omnes & omnium esse caput, vel quatenus omnibus dominatur, & omnia subiecta sunt sub pedibus eius, ut Psalm. 110. & dicitur, & de Christo exponitur à Paulo ad Ephes. 1. & ad Hebr. 2. & hoc modo dicit Hier. ad Ephes. Christum esse caput etiam demonum, quia est illorum dominus, & princeps, & illis potest imperare: vel quatenus per Christi incarnationem res omnes quandam dignitatem, aut nobilitatem suscipiunt, ut supra quæstio. 1. explicatum est, vel certe quatenus omnibus uti potest ad bonorum salutem: & præsertim quia post diem iudicii per Christum omnia renouabuntur, & quandam splendorem, & incorruptionem accipient, propter quod dicitur ad Rom. 8. quod expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat, nam liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Propter quod Theodoret. & Oecum. exponentes illud ad Hebr. 2. *Ut pro omnibus gustaret mortem*, dicunt, Christi mortem omnibus creaturis attulisse emolumentum.

Paul. Et ex his facili est secunda pars conclusionis, nam influxus quem habet Christus in creaturas rationales, multo est alterius rationis, & excellentior, quam sit influxus in creaturas irrationales. Deinde Ecclesia tantum ex Angelis & hominibus constans dicitur propriè corpus mysticum Christi, ad quod non pertinent res aliæ inferiores tanquam membra vel partes eius, quia non viuunt spiritali vita huius corporis, nec ad finem vltimum huius reipublicæ ordinantur, quia reuera non sunt capaces eius, sed sunt quæ res, vel bona externa huic corpori seu Reipublicæ deferunt. Propriè ergo Christus est caput huius Ecclesiæ, aliarum verò rerum, dicitur dominus aut princeps magis quam caput, sicut Rex in regno, vel Pater familias in domo, propriè dicitur caput hominum, regni, vel familiæ, aliarum autem rerum quibus illi homines vtuntur potius dicitur dominus, vel gubernator.

Theod. Sed hoc loco non immeritò dubitabit aliquis, an sicut Christus dicitur caput huius corporis, ita etiam possit dici membrum eius? Solet enim caput esse membrum totius corporis. Quidam Theologi ita loquuntur, quia considerando totam Ecclesiam, ut constantem ex omnibus alijs membris, & suo capite nihil ob stare videtur, quin Christus vocetur membrum huius corporis primum, & principale, sic enim videtur loqui Paul. 1. ad Corint. 12. dicens. *Vos autem estis corpus Christi, & membra de membris*, id est, de principali membro quod est Christus. Ita Diuus Thom. ibi, & in 4. d. 49. quæst. 4. arti. 3. ad 4. Altius d. lib. 3. tract. 1. c. 4. quæ. 6. Turrecre. lib. 1. sum. Ecclesiæ. cap. 47.

Paulus. Alijs autem non placet ille modus loquendi, quia ratio membri videtur quandam imperfectionem includere, quam non includit ratio capitis, nimirum dependentiam aliquam ab alijs membris, & participationem alicuius virtutis seu influxus, sicut naturale caput recipit ab alijs membris alimentum, & alia subsidia, Christus verò ita est caput, ut nihil à suis membris recipiat, neque ab illis villo modo pendeat. Neque est inconueniens in his metaphoricis locutionibus accommodari vnum nomen quod imperfectionem non includit, non verò aliud propter imperfectionem importatam: & hic modus loquendi mihi magis probatur cum Diuo Thom. in 3.

A distinctione 13. quæstione secunda articulo 1. ad vltimum Alen. 3. p. quæst. 12. memb. 2. art. 1. Marfil. in 3. quæst. 10.

Nec Paulus alio modo loquitur in illo loco ad Corinth. tribus enim alijs modis exponitur, primò *Estis membra Christi de membris*, id est, per ministerium alteri? membris, scilicet ipsius Pauli, per quem Christo vniti fuerant. Ita Anselm. ibi quamuis non ad litteram. Alia ergo & magis literalis expositio est, *Vos estis corpus Christi & membra ad inuicem*, seu vicissim, hæc enim vim habet vox Græcæ *ἐκ μέσων*, ita indicat ibi Ambros. & Hiero. Claud. & Gagne. & consonant verba sequentia, scilicet, *Et quosdam posuit Apostolos, &c.* Tertia expositio & satis etiam consentanea litteræ est, *Estis corpus Christi, & membra ex parte*, id est, non integrum corpus, nec omnia membra, sed ex parte: Ecclesia enim Corinthiorum non erat integrum corpus Christi, nec continebat omnia Christi membra, sed ex parte, & hoc significat magis propriè vox Græcæ *ἐκ μέσων*, Et ita etiam vertit vulgata, ut in margine notatur, sicut ad Rom. 15. *si vobis ex parte fructus fuero*, Græcè habetur, *ἀπὸ μέσων*, & ita exponunt hic Chrys. Theoph. & Græci, quos Caiet. sequitur.

Ad duo fundamenta prioris sententiæ respondetur breuiter, ad primum dicitur, non oportere caput mysticum esse omnino eiusdem speciei cum omnibus membris: nam demon caput est malorum hominum, & Deus, ut Deus est caput Christi hominis, & Angelorum, non ergo oportet, ut caput mysticum sit eiusdem naturæ specificæ, sed satis est, ut in gradu intellectuali conueniant, & in fine seu beatitudine ad quam tendunt: ita verò conueniunt naturalia humana & Angelica, quæ in ordine ad supernaturalia bona quasi eiusdem naturæ sunt: eandemque gratiam, & gloriam participant; Et ideo dicuntur homines futuri in beatitudine sicut Angeli, hoc ergo satis est, ut verissime Christus sit caput Angelorum.

Dices. Esto non sit necessarium, ut caput sit eiusdem naturæ, necessarium tamen videtur, ut sit vel æqualis, vel superioris naturæ, quod Christo ut homini non competit: nam in hoc minoratur est ab Angelis Psalm. 8. ad Hebr. 2. Respondeo, neque id esse necessarium, quando excellentia personæ tanta est, ut naturam sibi unitam ad superioris perfectionis ordinem eleuet. Imò sola excellentia gratiæ creatæ posset sufficere; quia Ecclesiæ perfectio magis ex gratia, quam ex natura pensatur.

Ad secundum quod est de merito Christi respectu Angelorum, primò negatur assumptum, de quo infra dicitur. Secundo etiam qui hoc negant non propterea negabunt Christum esse caput: dicent enim sufficere quod influat aliquid pertinet ad accidentalem gloriam, vel supernaturalem cognitionem. Hi verò, qui ita opinantur non dicunt fortasse, Angelos fuisse membra Christi etiam ante incarnationem eius, quia pro eo tempore nihil in eos influebat, quia tunc tantum influere poterat ratione meriti: hoc autem mihi non probatur, quia tota Ecclesia in omnibus membris suis semper fuit Christo coniuncta per fidem vel charitatem, & illius influxum participauit.

SECTIO II.

Quæ fuerit in Christo gratia capitis.

Ex dictis in præcedenti sectione constat, hanc dignitatem capitis, non esse distinctam à dignitate Redemptoris, vel Sanctificatoris, quia solum consideramus nunc rationem capitis, quoad influxum gratiæ qui conuenit Christo, prout est aliorum sanctificator. Duplex autem influxus gratiæ intelligi potest in Christo, primus est propriè, ac physice effectiuus, qui pertinet ad potestatem faciendi opera supernaturalia, de qua dicemus quæ. 13. alius est per modum meriti, & qui

Anselm.

Irenæus;
Hieron.
Claud.
Gagne.Chrys.
Theophyl.
Caiet.

Duplex influxus gratiæ in Christo.

& qui per se, ac proprie pertinet ad rationem huius capitis, unde quia principium omnis meriti est gratia, ideo gratia Christi, quae est principium huius meriti, dicitur gratia capitis: quam propterea omnes Theologi supponunt esse in Christo, tanquam certum, quia necessario sequitur ex dignitate capitis, & ex dicto merito, si tantum vocis significatio, ut iam explicata est, intelligatur.

Dubium.

Dubitant verò quid sit ista gratia, in quo triplex potest esse dicendi modus. Primus est hanc gratiam esse formam seu rem aliquam distinctam à gratia vñionis, & gratia habituali. Sed hic modus neque vllum habet autorem, nec probabile fundamentum: & ideo omnino rejiciendus est: gratia enim quae est principium meriti non est alia: ab illa per quam homo sanctificatur, & operatur: imò ideo requiritur gratia ad meritum, quia requiritur ad sanctificandam personam, quod necessarium est, ut sit capax meriti, vel ad operandum, ergo in Christo eadem gratia per quam humanitas eius sanctificatur, & operatur: est principium merendi, illa verò est gratia vñionis, vel habitualis, ut in superioribus ostensum est. eadem ergo fuit principium merendi, ergo illa fuit gratia capitis, quia (ut dixi) nihil aliud est gratia capitis, quam gratia, quae est principium merendi alijs, & in Christo eadem gratia fuit principium merendi sibi, & alijs, quia quodlibet meritum Christi habuit valorem & efficaciam ad vtrumq;.

Secundus modus dicendi est, hanc gratiam capitis esse ipsam gratiam habituales, quae secundum essentiam suam, & prout sanctificat animam Christi, & est principium operandi, dicitur gratia habitualis seu personalis: prout verò fuit principium sanctificandi alios, dicitur gratia capitis. Hæc est communis sententia Theologorum D. Thom. hic art. 7. & aliorum in 2. distinct. 13. vbi Bonavent. artic. 2. quæstion. 2. Ricard. artic. 3. quæst. 2. Gab. art. 3. in fine Almai. q. 1. in fine, Marfil. q. 10. art. 1. dub. 3. Alens. 3. p. q. 11. memb. 3. & fundamentum est supra tactum, quia eadem est gratia sanctificans, & quae est principium meriti.

*Bonaven.
Ricard.
Gab.
Almain.
Marfil.
Alens.*

Tertia verò sententia esse potest, gratiam capitis esse ipsam gratiam vñionis. Quae sumi videtur ex D. Thom. artic. 6. vbi dicit proprium esse Christo esse caput Ecclesiae simpliciter, & proprie secundum influxum gratiae, quia eius humanitas, ex hoc quod est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi: & videtur etiam sequi ex his, quae supra diximus, animam Christi per gratiam vñionis perfectissime, sanctificari, sed gratia illa est principium meriti quae est forma sanctificans, imò ut D. Thom. dixit artic. 4. sicut non quilibet forma, quae dat esse, est principium in perficiendi alios, sed illa quae est forma excellens, & perfecta: ita non quilibet gratia sanctificans personam, est principium merendi alijs, seu iustificandi alios, sed illa quae est excellens, & perfectissima, sed huiusmodi est Christo gratia vñionis, potius quam habitualis. Unde confirmatur, nam gratia habitualis secundum se quantumvis sit intensa, & perfecta ex suo genere, non est principium merendi alijs, neque ad hoc ex natura sua ordinatur, si autem in Christo habet hanc vim est propter conjunctionem ad gratiam vñionis, & propter dignitatem, quam in esse gratiae inde accipit, ut supra declaratum est, & videtur intellexisse Caietanus in artic. 7. ergo, &c.

Inter has opiniones non inuenio differentiam, quae ad disputationem de re ipsa pertineat, rationes enim factae in fauorem vltimae sententiae concludunt, hanc dignitatem capitis potissimum deberi Christo ratione vñionis, atque adeo gratiam vñionis per se, & ratione excellentiae, quam de se habet, esse sufficientem principium sanctificandi alios, gratiam verò habituales participare hanc virtutem ex conjunctione ad vñionem. Unde non immerito dici potest

A gratia vñionis quasi principium principale meriti, nam ab illa oritur praecipuus, & infinitus valor, ac efficacia, & influxus in alios, ut ex dictis in 4. disputatione satis constat, gratia autem habitualis est quasi principium proximum eiusdem meriti, unde fit, vtrumque posse dici gratiam capitis, vnamquamq; in suo ordine. Unde posset etiam distingui gratia, quae caput ipsum constituitur in esse capitis, à gratia, quae datur capiti, ut eliciat actiones capitis, per quas influat in alios: prior est gratia vñionis, quae sine dubio potest hoc modo vocari gratia capitis: posterior verò est gratia habitualis, quae proprie etiam vocatur in sua ratione gratia capitis. Et de hac potissime loquuntur D. Thom. & alij Theologi, supponunt enim tanquam clarum, Christum ex vi suae vñionis esse & singularem hominem, & caput aliorum hominum: & inde inferunt indigere accidentali gratia quae & naturae eius bene disponat, & perficiat, ut sit principium operandi ad sanctificationem aliorum, quia gratia vñionis (ut supra dictum est) non est principium proximum, seu ratio operandi, & hoc sensu recte concludunt eandem gratiam habituales esse personalem, & capitis, loquimur autem generatim de gratia habituali, ut includit totam animae iustitiam & habitus etiam potentiarum.

Ex his intelligitur, gratiam & dignitatem capitis ita esse Christo propriam, ut nulli alteri communica sit, imò nec communicari possit purae creaturae saltem quoad perfectionem, & modum influendi gratiam in alios ex perfecta iustitia, quia hoc non conuenit nisi ratione gratiae vñionis, ut dicta disputatione 4. late dictum est. Quoad alia etiam, quae ad potestatem excellentiae pertinent, ut est sacramentorum institutio, &c. nemini etiam communicata fuit hæc dignitas, ut infra q. 22. latius explicabimus.

Quod verò hic aliqui disputant, an alius præter Christum possit dici caput Ecclesiae, ad hunc locum non pertinet, constat enim eo modo, quo est Christus, nullum aliud esse caput, tamen sub Christo, & dependenter ab illo Vicarius eius potest dici caput Ecclesiae militantis, tanquam supremus gubernator, & dispensator mysteriorum Dei ab eodem Christo constitutus.

ARTICVLVS VII.

Vtrum diabolus sit caput omnium malorum.

Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod diabolus non sit caput malorum. Ad rationem enim capitis pertinet, quod influat sensum & motum in membra: ut dicit quidam glossa super illud ad Eph. 1. Ipsum dedit caput, &c. Sed diabolus non habet virtutem influendi malitiam peccati, quod ex voluntate peccantis procedit. Ergo diabolus non potest dici caput malorum.

2. Præterea. Per quodlibet peccatum fit homo malus. Sed non omnia peccata sunt à Diabolo. Quod quidem manifestum est de peccatis demonum, qui non ex persuasionem aliterius peccauerunt. Similiter etiam nec omne peccatum hominis ex diabolo procedit: dicitur enim in libro de Ecclesiasticis * dogmatibus: Non omnes cogitationes nostra male, semper diaboli instinctu excitantur: sed aliquoties ex motu arbitri nostri emergunt. Ergo diabolus non est caput omnium malorum.

3. Præterea, Vnum caput vni corpori praeficitur. Sed tota multitudo malorum non videtur habere aliquod, in quo vniatur: quia malum malo contingit esse contrarium: contingit etiam ex diuersis defectibus, ut Dion. dicit 4. cap. de Diuinis nominibus. * Non ergo diabolus potest dici caput omnium malorum.

Sed contra est, quod super illud Iob 18. Memoria illius perierat de terra. dicit glossa. * De vnoquoque iniquo dicitur, ut ad caput, id est diabolum, reuertatur.

Respon-